

ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЯ СПАДКОВОГО ДОГОВОРУ В СИСТЕМІ
ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ. З УРАХУВАННЯМ
ІНОЗЕМНОГО ДОСВІДУ

Лада В.Д., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: викладач кафедри цивільно -правових дисциплін ННІПП НАВС *Волківська Т. Ф.*

Прийняття нового Цивільного кодексу в Україні, дало можливість врегулювати значну кількість спорів між громадянами. В порівнянні зі старим, цей нормативний документ став не тільки більшим та об'ємним, а й містить низку нових інститутів, які раніше не були відомі нашому цивільному законодавству. Таким є інститут спадкового договору.

Перша згадка про спадковий договір на території українських земель була зазначена в положеннях Цивільного кодексу Австрії 1811

року, коли західноукраїнські землі перебували у складі Австрійської монархії [2, с.35]

Згідно з чинним на той час законодавством, спадковий договір був однією з підстав спадкування, поряд із заповітом та законом, і вважався чинним лише за умови укладення його між подружжям.

Отже, спадковий договір з такою назвою був відомий і застосовувався на території України задовго до його законодавчого врегулювання в сучасному розумінні.

Згідно з статтею 1302 Цивільного кодексу України визначено, що за спадковим договором одна сторона (набувач) зобов'язується виконувати розпорядження другої сторони (відчужувача) і в разі його смерті набуває право власності на майно відчужувача [1, с. 264].

Спадковий договір - це нове явище в юридичній практиці, тому в його оформленні та виконанні є спірні моменти, які потрібно виявити та вирішити, враховуючи зарубіжний досвід в процесі новітньої вітчизняної кодифікації. Між тим, проблемні питання спадкового договору висвітлювалися у працях А.С. Амеліної, О.В. Дзери, Ю.О. Заїки, О.О. Певомайського, З.В. Ромовської, Є.О. Рябоконя, О.Є. Харитоновна, С.Я. Фурси, С.В. Мазуренко, В.Ю. Чуйкової, Н.П. Шама та ін., однак деякі з цих питань так і не одержали однозначного вирішення.

В юридичній практиці, спадковий договір використовується рідко: через необізнаність населення, та відсутності відпрацьованого механізму його використання. З огляду на зазначене, метою є визначення місця спадкового договору в структурі цивільного права, його історія, розвиток в зарубіжних країнах, а також розмежування спадкового договору з договором довічного утримання, для того щоб запустити спадковий договір, як новий механізм в цивільному законодавстві.

Щоб визначити місце спадкового договору в цивільному праві України, треба прослідкувати цей механізм в зарубіжних країнах.

Так, французьке право визнає договори про спадкування у своєму власному майні як виняток з загального правила про спадкування за законом або за заповітом, при тому лише між подружжям [3, с. 48].

Австрійське право допускає договори про спадкування, коли вони стосуються якого - небудь окремого предмета, вчинюються письмово і містять відмову від права зворотної вимоги дарування; спадкові ж договори на все майно допускається укладати лише між подружжям або нареченими за умови, що останні в майбутньому візьмуть шлюб. В австрійському праві спадковий договір є актом, який встановлює право спадкування.

Швейцарський цивільний кодекс розглядає спадковий договір як один з видів розпоряджень на випадок смерті. Спадкодавець може, зробити розпорядження у спадковому договорі стосовно свого майна в цілому або в певній частині; зобов'язатися залишити третій особі спадщину чи відказ; укласти з одним із спадкоємців угоду про відмову від спадщини або її викуп. Але для визнання чинності спадкового

договору вимагається укласти даний договір дотримуючись форми публічного заповіту. Що ж стосується цивільного права Італії, в перше - важний своїй суті рецепіувало французькі положення у сфері спадкування, між тим воно абсолютно не визнає інститут спадкового договору. Аналогічно ставиться до спадкових договорів Цивільний кодекс Квебеку [3, с. 51].

Що стосується України, то у нас є ще над чим працювати, тому для початку треба виділити спадковий договір, і не плутати його з договором довічного утримання, адже, обидва договори, як спадковий, так і договір довічного утримання, спрямовані на передачу однією стороною іншій стороні майна у власність, за що інша сторона зобов'язується виконати деякі розпорядження відчужувана, передбачені договором.

Проте різниця між двома видами договорів є й досить істотна. По-перше, за спадковим договором на набувача може бути покладено виконання обов'язків як майнового, так і немайнового характеру, в той час як за договором довічного утримання набувач зобов'язується довічно забезпечувати відчужувана доглядом і змістом, інші обов'язки на набувача не сплачуються.

По-друге, право власності на майно за договором довічного утримання переходить до набувача з моменту укладення договору, в той час як, набувач за спадковим договором стане власником майна лише після смерті відчужувана.

Сьогодні в юридичній літературі немає єдиної позиції, ані стосовно визначення спадкового договору, ані щодо його юридичної характеристики.

Так, Р. А. Майданник зазначає, що спадковий договір є «одностороннім, консенсуальним, безоплатним або оплатним, алеаторним, особистого характеру, довготривалим, з ускладненим по - рядком зміни і дострокового розірвання правочином, з надання послуг під умову відчуження на користь набувача, належного відчужувачеві майна на випадок його смерті» [3, с. 79].

В. В. Васильченко вважає, що спадковий договір слід визнати «як окремий самостійний вид спадкування і внести відповідні зміни до ст. 1217 ЦК України, яку слід викласти в такій редакції: «Спадкування здійснюється за заповітом, за спадковим договором або за законом» [2, с. 26].

Для подальшого розвитку спадкового договору, потрібно проінформувати населення про існування та можливості спадкового договору при вирішенні питань спадкування.

Для початку слід відмежувати які групи населення повинні знати про існування даного договору, а потім вже яким способом довести до них дану інформацію. Перш за все, це молоде населення (учні, студенти, курсанти) яким можна передати інформацію за допомогою лекцій, семінарів, наукових статей, книг та публікацій, а також через спеціально створені інформаційні сайти. Щодо другої групи - це особи

працездатного віку, які обмежені вільним часом, тому проінформувати їх можна за допомогою он-лайн консультацій в мережі Інтернет, або через мобільну мережу. Найскладніше проінформувати, осіб пенсійного віку, які не мають доступу до мережі Інтернет та можливості відвідувати консультативні хаходи, тому найбільш прийнятий спосіб це живе спілкування, здійснюючи юристами-консультантами, які можуть відвідувати пенсіонерів та надавати консультативну допомогу, відповідаючи на їхні питання. Але, одним із дієвих способів інфорсування населення - етранслявання по телебаченню спеціально знятих соціальних відеороликів, в яких активно будуть агітувати до укладання цього договору.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України від 05.02.2013 р. //К.: «Центр учбової літератури», 2013, - 270 с.
2. Васильченко В. Юридична сутність інституту спадкового договору та його місце в системі цивільного права // Право України.- 2003.- №6.-155 с.
3. Майданик Р.А. Спадковий договір: основні тенденції розвитку Університетські наукові записки. - 2007.- №2.-130 с.